

Yaşlıların Tercih Ettikleri Bitki Formları

Emine Tarakci Eren¹, Tuğba Düzenli^{2*}, Mustafa Var³

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, eminem_tarakci@hotmail.com

² Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü tugbaduzenli@gmail.com

³ Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, mvar@yildiz.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmada, huzurevi bahçelerinde kurum sakinlerinin çevresel tercihlerini belirlemek amacıyla; üç aşamalı bir araştırma yöntemi geliştirildi. Birinci ve ikinci aşamasında çalışma alanı ve örneklem seçimi yapıldı. Buna göre Doğu Karadeniz Bölgesindeki huzurevlerinden, Artvin Murgul, Şavşat Naime İsmail Yavuz Huzurevi, Giresun Huzurevi, Ordu Ahmet Cemal Mağden Huzurevi, Rize Fındıklı Huzurevi, Trabzon Çamlık Huzurevi ve Trabzon Köşk Huzurevleri seçilmiştir. Belirlenen bu yedi huzurevi sakinleri arasından tabakalı ve rastlantısal örnekleme ile 130 katılımcı seçilmiştir. Üçüncü aşamada ise, huzurevi sakinlerinin çevresel tercihlerini belirlenmeye çalışılmıştır. Çevresel tercihlerini belirlemek için ise, bitkilere ait dört form (sütun, sarkık, yuvarlak ve dağınık) özelliklerini yansıtan fotoğraflar huzurevi sakinlerine gösterilerek hangilerini daha çok beğendikleri ve tercih ettikleri daha sonra da zihinsel süreçlerine göre nasıl anlamlandırdıkları sorgulanmıştır. Sonuç olarak huzurevi sakinlerinin kurum bahçelerinde form açısından sarkık formu bitkileri daha çok beğendiklerini ve tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bitkileri anlamlandırırken en çok kullandıkları sıfat çiftleri ise düzensiz-düzenli, karmaşık-sade, bunaltıcı-huzurverici çıkmıştır. Kurum bahçeleri tasarlanırken huzurevi sakinlerinin bu beğeni ve tercihleri dikkate alınırsa çevresel tercih düzeyleri artacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Huzurevi, Huzurevi Bahçesi, Çevresel Tercih, Bitki Formu

Plant Form Preferences of Elderly

ABSTRACT

In this study, in order to determine the environmental preferences of the residents in nursing home; A three-stage research method was developed. In the first and second stages, study area and sample selection were made. Accordingly, Artvin Murgul, Şavşat Naime İsmail Yavuz Nursing Home, Giresun Nursing Home, Ordu Ahmet Cemal Mağden Nursing Home, Rize Fındıklı Nursing Home, Trabzon Çamlık Nursing Home and Trabzon Pavilion Nursing Homes were selected from the nursing homes in the Eastern Black Sea Region. 130 participants were selected from among these seven nursing home residents with stratified and random sampling. In the third stage, environmental preferences of the nursing home residents were tried to be determined. In order to determine the environmental preferences, four forms of plants (columns, drooping, rounded and scattered) are shown to the residents of the nursing home and they were asked which ones they liked and preferred, and how they made sense of them according to their mental processes. As a result, they stated that the residents of the nursing home liked and preferred the plants with drooping form in terms of their form. The adjective pairs that they use the most while making sense of plants are irregular-regular, complex-plain, overwhelming-peaceful. If these likes and preferences of the nursing home residents are taken into consideration while designing the institutional gardens, environmental preference levels will increase.

Keywords: Elderly, Nursing Home, Nursing Home Garden, Environmental Preference, Plant Form, Semantic Differentiation

1.GİRİŞ

İnsanoğlunun doğa, yeşil ve bitki ile iç içe bulunmaktan psikolojik ve fiziksel açıdan çeşitli faydalar elde ettiği tarih boyunca sürekli ortaya atılan bir görüş olarak karşımıza çıkmaktadır. 21.yy'da hızla artan kentleşme ve yeşil alanların özellikle kentlerden ve günlük yaşamdan kaybolması, yeşil alanlara ve insan yeşil alan ilişkileri konusuna ilgiyi arttırmış, bu konudaki bilimsel araştırmalar da son 30 yıl içinde önemli ölçüde gelişme göstermiştir (Özgüner 2004; Aydemir 2004).

İnsanlar için doğa ve yeşil alanlarla iç içe yaşamının potansiyel faydaları çevre psikolojisi üzerinde çalışanlar tarafından araştırılmış ve doğa ile birlikteliğin insan psikolojisi üzerinde olumlu etkileri olduğu görüşü yaygın olarak kabul görmüştür (Beer, 1990; Kaplan, 1992; Gold, 1977; Ulrich ve Addoms, 1981). İnsanların doğa ve yeşil alanlar ile direkt olarak iç içe olmaları yanında çiçekleri seyretme veya bir pencereden ağaçlara bakma gibi doğayı ve yeşili sadece seyretme yoluyla da ondan çeşitli faydalar elde ettikleri, hatta bu tür alanların yakında mevcut olduğunun ve istenildiğinde kullanılabileceğinin bilinmesinin bile insanlara çeşitli psikolojik faydalar sağladığı belirtilmektedir (Ulrich ve Parson, 1992; Kaplan, 1980; Kaplan, 1992, Tarakci Eren, 2016).

Parkların, yeşil alanların insanlar için önemi daha çok rekreasyonel ve sosyal aktivitelerle ilişkilendirilse de, insanların doğa ve bitkiler ile görsel temele dayanan pasif ilişkilerden de önemli ölçüde psikolojik faydalar elde edebileceği belirtilmektedir (Ulrich ve Addoms, 1981; Harrison vd., 1987; Dick ve Hendee, 1986; Stoneham vd., 1994; Burgess vd., 1988; Burgess vd., 1998; Coley vd., 1997; Dunnet ve Qasim, 1998).

Yeşil alanların ve bitkilerin insanlar üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmalar, bu alanların kullanımına, kullanım şekline ve insanlar üzerine etkilerine işaret ederken, bunların sahip olması gereken nitelik ve niceliklere ilişkin çok net kriterler ortaya koyamamışlardır. Bu çalışmanın amacı, yaşlılara özgü tasarlanan açık yeşil alanlarda ve tasarımlarında, kullanılan peyzaj elemanlarının, bilhassa bitkilerin yapısal ve görsel karakter özelliklerinden (bitki formu) yaşlıların neleri daha çok tercih ettiğini ve memnuniyet duyduğunu derinlemesine ele almaktır. Böylece yeşil alanların ve onu oluşturan bitkilerin hangi özelliklerinin yaşlılara psikolojik ve sosyolojik faydalar sağlayacağını, seçim ve kompozisyonlarında ne tür kriterlerin esas alınabileceğini saptamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda; 'yaşlılar için tasarlanan açık yeşil alanların ve özellikle de bitkilerin hangi form özelliğini tercih ettikleri ve nasıl anlamlandırdıklarının belirlenmesi bu çalışmanın öncelikli hedefi olmuştur.

2.MATERYAL VE METOD

21. Birinci aşama çalışma alanının seçimi

Yaşlıların huzurevi bahçelerindeki çevresel memnuniyet ve tercihlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmanın için Doğu Karadeniz Bölgesinde bulunan yer alan huzurevlerinde yapılması hedeflenmiştir. Seçilen huzurevlerinin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı olması şartı aranmıştır. Bunun nedeni en yetkili mercii olması ve en fazla sayıda huzurevini ve dolayısıyla da en fazla kullanıcı sayısını bünyesinde barındırmasıdır. Bakanlığa bağlı Doğu Karadeniz Bölgesinde bulunan 596 kişi kapasiteli toplam 7 huzurevi bulunmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma kapsamında ele alınan huzurevleri

Kod	İli	Huzurevi adı	Mevcut	Norma l bakım	Özel bakım
1	Artvin	Artvin Naime-Ismail Yılmaz Huzurevi	32	21	11
2	Artvin	Artvin Murgul Huzurevi	40	28	12
3	Giresun	Giresun Huzurevi Yaşlı Bakım Ve	72	44	27

		R.M.			
4	Ordu	Ordu Ahmet Cemal Mağden Huzurevi	157	135	22
5	Rize	Fındıklı Huzurevi Yaşlı Bakım ve R.M.	52	22	30
6	Trabzon	Trabzon Huzurevi Yaşlı Bakım Ve R.M.	170	23	147
7	Trabzon	Trabzon Köşk Huzurevi	73	67	6
Toplam			596	340	256

2.2. İkinci aşama örnekleme seçimi

Örnekleme, bir evrenden örnekleme yöntemlerinden yararlanılarak seçilen ve evrendekilere aynı özellikleri taşıyan daha küçük gruplardır. Örneklemden elde edilecek sonuçlara dayanılarak evren için tahminde bulunulur. Örnekleme seçimi için rastlantısal, sistematik, küme veya tabakalama yöntemiyle yapılabilir (Büyüköztürk vd., 2017). Bu çalışmada kapsamında kullanılan örnekleme yöntemi rastlantısal ve tabakalı örnekleme yöntemidir. Buna göre seçilen huzurevlerinde bulunan kişi kapasitesi 596 bu çalışma kapsamında seçilen örnekleme 130 kişidir. Bu 130 kişinin huzurevlerine göre dağılımı tablo 2' deki gibidir. Anket çalışması yüz yüze anket tekniği kullanılarak, sohbet havasında, bahçe, oda, toplantı salonu ve çay odası gibi bölümlerde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın yürütüleceği kurumlardaki, örnekleme grubuna bağlı olarak sağlık durumları sebebiyle özel bakım ihtiyacı olan yaşlılar değil de sağlıklı yaşlılar araştırma kapsamında örnekleme olarak seçilmiştir. Çünkü örnekleme grubu bağımsız ve yarı bağımlı, kendilerine yetebilen, sözel iletişim kurabilen, demansı olmayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden yaşlılardan oluşmaktadır. Örnekleme grubu bağımsız ve yarı bağımlı bireyler seçilmesinin nedeni huzurevi bahçelerini daha iyi deneyimleyebilmeleri, mekâna ilişkin yorumlarının ve beklentilerinin daha fazla olmasının beklenmesidir. Bağımlı bireylerin yaşamlarını genellikle odalarında ya da bakım ünitelerinde geçirmeleri, bu nedenle huzurevi bahçelerini kullanamamaları, yaşamdan beklentilerinin ve hayata bakışlarının sağlıklı insanlara göre çok daha farklı olması nedeniyle bu grup çalışma alanının dışında tutulmuştur.

Tablo 2. İllere göre (örnekleme büyüklüğü)

İL	KAPASİTE	N
Artvin	72	15
Giresun	72	15
Ordu	157	35
Rize	52	12
Trabzon	243	53
Toplam Huzurevi:7	596	130

2.3. Üçüncü aşama çevresel tercihin belirlenmesi

Bu çalışmada 7 huzurevinde kalan yaşlıların çevrelerinde görmek istedikleri bitki formlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Günümüzde dünyada ve Türkiye'de yaşlı nüfustaki artış yaşlılarla ilgili her türlü çalışmanın yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma da genelde çevresel tercihten yola çıkılarak daha özele indirgenmiş ve buradaki çevre bitkilere ait form özellikleri olarak ele alınmıştır. Çevresel tercihte, en önemli belirleyiciler bireye ve çevreye ait özelliklerdir. Bireylerin tercihlerini çevresel özellikler belirlemektedir. Bu çalışmada geliştirilen modelde belirtilen çevre bitkileri olarak değerlendirildiğinden çevresel özellikler de, bitkilere ait form özellikleridir. Yani habitusudur; sütun, sarkık, dağınık ve yuvarlak'tır (Tablo 3). Belirtilen bu formlara ait bitki fotoğrafları yaşlılar tarafından değerlendirilmiştir. Anket formunda bitkilerin belirtilen bu formlara ait fotoğrafları belirleyebilmek için, 130 kişilik uzman grup (peyzaj mimarlığı mezunları ve akademisyenler) ile ön anket yapılmıştır.

Bitkilerin form özelliklerinden sütun, sarkık, dağınık ve yuvarlak formlara sahip dört ayrı fotoğraf 130 kişilik uzman gruba sorgulanmış ve fotoğraftaki bitkinin form itibari ile sorgulanan özellik açısından yeterli olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra her bir fotoğraf yani her bir form, 7 farklı huzurevinde 130 yaşlı katılımcı tarafından anlamsal farklılaşım skalası aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Ankette yer alan bitkilere ait özellikler

Bitki formu	sütun
	Sarkık
	Dağınık
	Yuvarlak

Anlamsal farklılaşım skalası; 130 yaşlı tarafından tercih edilen ve edilmeyen bitki formunu tespit etmek ve bitki formlarını yaşlıların zihinsel süreçlerine bağlı olarak nasıl algılandığı durumunu ortaya koymak için kullanılmıştır. Böylece yaşlıların zihinsel süreçlerine bağlı olarak bitkilere ait özelliklerden formlarını, sıfat çiftleri aracılığıyla anlamlandırılmıştır. Bunun sonucunda yaşlıların en çok tercih ettiği bitki formunu ve nasıl anlamlandırdığı, veya en az tercih ettiği bitki formunu ve nasıl anlamlandırdığı ortaya koyulmuştur. Ankette kullanılan beşli likert ölçeğinin sınırları aşağıdaki gibidir;

- ✓ 5 (ağırlık), çok iyi, 4.21-5.00 (sınır)
- ✓ 4 (ağırlık), iyi, 3.41-4.20 (sınır)
- ✓ 3 (ağırlık), nötr, 2.61-3.40 (sınır)
- ✓ 2 (ağırlık), kötü, 1.81-2.60 (sınır)
- ✓ 1 (ağırlık), çok kötü, 1.00-1.80 (sınır) dir.

Ankette, sütun, sarkık, dağınık ve yuvarlak ağaç formlarında dört ayrı fotoğraf huzurevi sakinlerine gösterilmiştir. Bu formlardan en çok hangisini beğendikleri sorgulanmıştır. Daha sonra her bir form özelliğini anlamsal farklılaşım tekniğine göre 5'li skala (-2, -1, 0, 1, 2) kullanılarak katılımcıların zihinsel süreçleri bağlamında değerlendirilmiştir. Anlamsal farklılaşım skalasında 14 adet sıfat çiftinden yararlanılmıştır. Buna göre, bitkilerin form özelliğine dair tercih durumu ortaya koyulmuştur.

3.BULGULAR

3.1.Bitki formlarına ilişkin bulgular

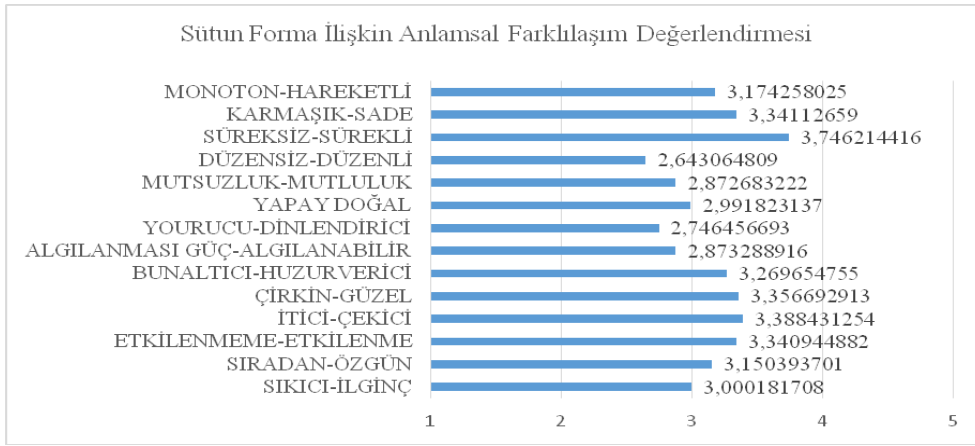
Buna göre katılımcılar en çok sarkık formu bitkiyi beğendiklerini ve tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Daha sonra sırasıyla yuvarlak formu bitkileri, dağınık formu bitkileri ve en az ise sütun formu bitkiyi beğendiklerini belirtmişlerdir. Huzurevlerine göre tercih durumu incelendiğinde ise 7 huzurevinin 5'inde sarkık formu bitkiyi en çok beğendiklerini 2 huzurevinde ise yuvarlak ve sarkık formu bitkileri aynı oranda beğenip tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Rize ve Trabzon Çamlık Huzurevi sakinlerinden ankete katılanlar sarkık ve yuvarlak formu bitkileri aynı oranda tercih etmiştir (Tablo 4). Ayrıca yapılan ki-kare uygunluk testi yapılarak örneklem grup içindeki değerlerin dağılımının uygun olup olmadığı test edilmiştir. Yani bitki form tercihlerinin huzurevlerine göre değişip değişmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Huzurevlerine göre bitki form tercihleri arasında anlamlı bir fark vardır ($\chi^2 = 130,952$; $df=3$; $p=0,000$) dir. Sig değeri ($p<0,05$) olduğu için böyle yorumlanır.

Tablo 4. Bitkilerin formlarına ilişkin katılımcıların tercihleri ve huzurevlerine göre tercih durumları

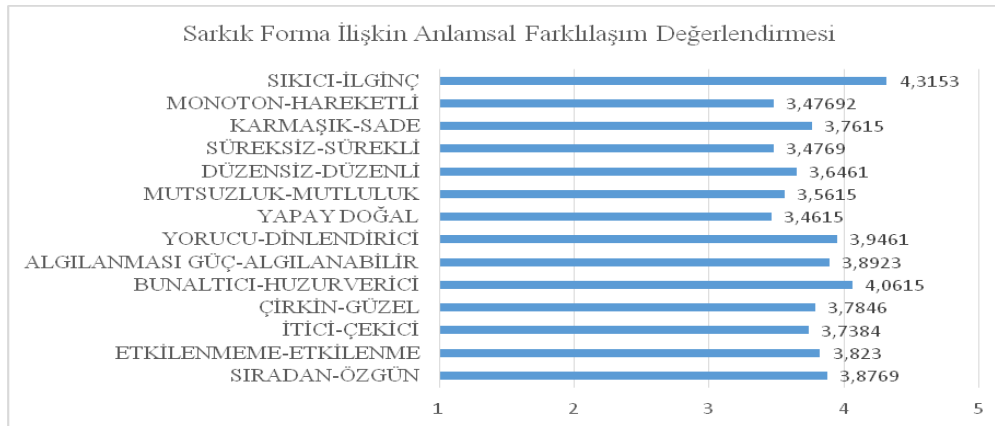
Huzurevi kodu	1		2		3		4		5		6		7		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sütun formu	2	28,5	0	0	2	13,3	4	11,4	3	25	3	25	3	7,3	10,7	14
Sarkık formu	3	42,8	4	5	8	53,3	1	45,7	4	33,	4	33,	2	48,7	47,3	6

			0		6		3		3		0		2			
Dağınık formu	0	0	2	2/5	0	0	6	17,1	1	8,3/3	1	8,3/3	8	19,5	13,7	1/8
Yuvarlak formu	2	28,5	2	2/5	5	33,3	9	25,7	4	33,3/3	4	33,3/3	1	24,3	27,7	3/6

Sütun formuna ilişkin geliştirilen anlamsal farklılaşım skalası, huzurevi sakinlerine uygulanmış ve bulgular Şekil 1'deki gibidir. Huzurevi sakinlerinin sıfat çiftlerine verdikleri puanların aritmetik ortalaması alınmış ve grafik oluşturulmuştur. Buna göre, herbir sıfat çiftine ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında en düşük değer düzensiz-düzenli sıfat çiftinde (2,6430), en yüksek değer süreksiz-sürekli sıfat çiftinden (3,7462) değerlerini almıştır. Yani huzurevi sakinleri, sütun formu bitkiyi anlamsal farklılaşım skalasına göre değerlendirirken ağırlıklı olarak 3 ve 3'e yakın değerler çıkmıştır. Bu değerlendirmelerden çıkan en önemli sonuç, yaşlıların kendi yaşadıkları çevre ile ilgili yapılabilecek değişiklikler konusunda çekimser kalmaları bir fikirlerinin olmamasıdır. Şekil 1'e bakıldığında, katılımcıların, sütun formu bitkileri sürekli- süreksiz sıfat çifti dışındaki hiçbir sıfat ile anlamlandıramamıştır. Sadece sürekli olarak nitelendirmiş diğer sıfat çiftlerinin hiçbirinde görüşlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 1. Sütun formunu, huzurevi sakinlerinin anlamsal farklılaşım değerlendirme

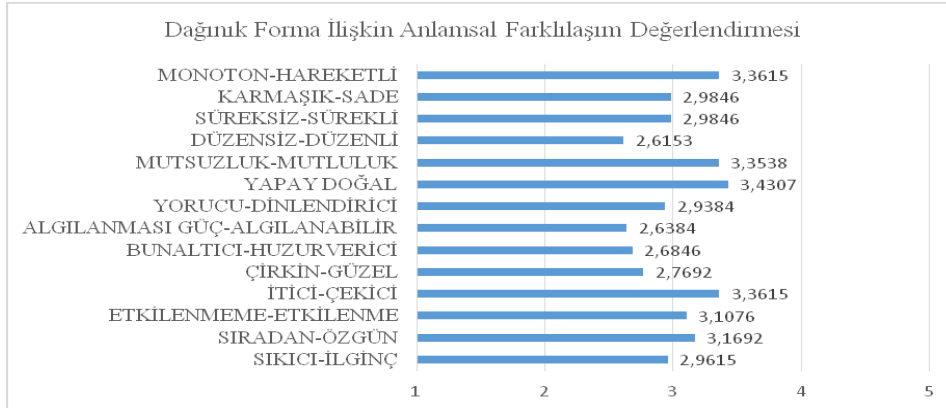

Şekil 2. Sarkık formunu, huzurevi sakinlerinin anlamsal farklılaşım değerlendirme

Sarkık bitki formuna ilişkin geliştirilen anlamsal farklılaşım skalası, huzurevi sakinlerine uygulanmış ve bulgular Şekil 2'deki gibidir. Huzurevi sakinlerinin sıfat çiftlerine verdikleri puanların aritmetik ortalaması alınmış ve grafik oluşturulmuştur. Buna göre, herbir sıfat çiftine ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında en düşük değer yapay-doğal sıfat çiftinde (3,4615), en yüksek değer sıkıcı-ilginç sıfat çiftinden (4,3153) değerlerini almıştır. Sarkık formu bitkileri, katılımcılar tarafından çok ilginç, hareketli, sade, sürekli, düzenli, mutluluk

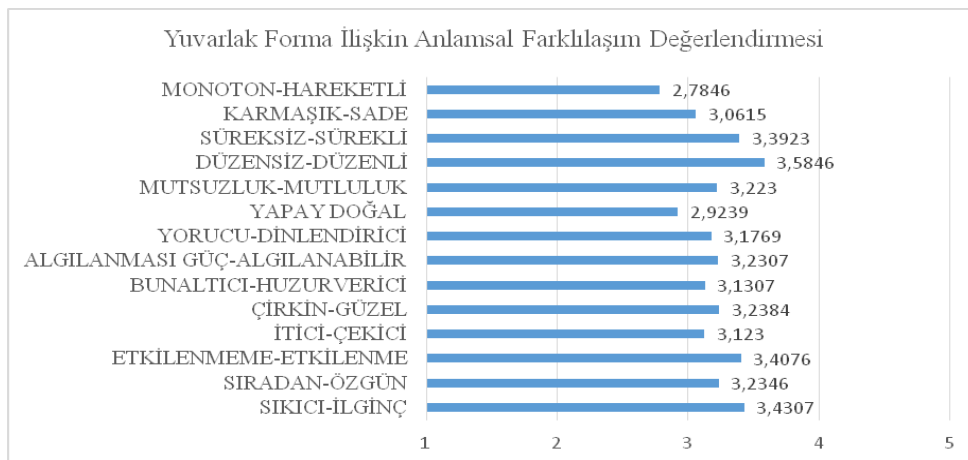
veren, doğal, dinlendirici, algılanabilir, huzurverici, güzel, çekici, etkilenilen ve özgün bulunmuştur.

Dağınık bitki formuna ilişkin geliştirilen anlamsal farklılaşım skalası, huzurevi sakinlerine uygulanmış ve bulgular Şekil 3'deki gibidir. Huzurevi sakinlerinin sıfat çiftlerine verdikleri puanların aritmetik ortalaması alınmış ve grafik oluşturulmuştur. Grafiğe göre, dağınık bitki formları en yüksek değeri, yapay-doğal sıfat çiftinden (3,4307), en düşük değeri düzensiz-düzenli sıfat çiftinden (2,6153) değeri almıştır. Ayrıca katılımcılar dağınık formlu bitkiyi doğal-yapay sıfat çifti haricindeki tüm sıfat çiftlerinde 2,61-3,40 arasında değer almıştır. Yani herhangi bir sıfat ile anlamlandıramamışlardır. Sadece yapay ve doğal sıfat çiftinde 3,4307 değeri ile dağınık formlu bitkileri doğal olarak nitelendirmişlerdir.

Şekil 3. Dağınık formunu, huzurevi sakinlerinin anlamsal farklılaşım değerlendirme

Yuvarlak bitki formuna ilişkin geliştirilen anlamsal farklılaşım skalası, huzurevi sakinlerine uygulanmış ve bulgular Şekil 4'deki gibidir. Huzurevi sakinlerinin sıfat çiftlerine verdikleri puanların aritmetik ortalaması alınmış ve grafik oluşturulmuştur. Grafiğe göre, yuvarlak formlu bitkiler, katılımcılar tarafından değerlendirildiğinde en yüksek değeri (3,5846) düzenli sıfatı almıştır, en düşük değeri (2,7846) monoton sıfatı almıştır. Ayrıca katılımcılar, tarafından ne monoton nede hareketli, ne sade nede karmaşık, ne sürekli nede süreksiz, ne düzenli nede düzensiz, ne mutluluk veren nede değil, ne yorucu nede dinlendirici, ne yapay nede doğal, ne algılanabilir nede değil, ne huzur verici ne bunaltıcı, ne güzel ne çirkin, ne çekici ne itici, etkilenilen, ne sıradan ne özgün ve ilginç bulunmuştur.

Şekil 4. Yuvarlak formunu, huzurevi sakinlerinin anlamsal farklılaşım değerlendirme

3.2. Her Bir Huzurevinde Bitkilerin Form Özelliğine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Herbir form özelliğine ilişkin yapılan değerlendirmelere ilişkin aldıkları ortalama değerler hesaplanmış ve bu ortalama değerlerin huzurevlerine göre farklılaşım farklılaşmadığı

Anova testi ile hesaplanmıştır (Tablo 5). Ayrıca katılımcıların değerlendirmelerine ilişkin ortalama değer dışında varyansı standart sapma, skewness ve kurtosis değerleri Ek-1' te verilmiştir.

Tablo 5. Her bir huzurevinde bitkilerin formlarına ilişkin yapılan değerlendirmelerin ortalamaları

Huzurevi Kodu	1	2	3	4	5	6	7	
Sütun formu(Ort)	2,963 9	3,232 1	3,142 9	3,175 5	3,053 6	3,232 1	3,104 5	F:3,455
Sütun formu(Ss)	,2994 2	,1415 8	,1928 0	,3539 1	,2550 5	,2513 9	,2839 7	Sig: ,00 3
Sarkık formu (Ort)	3,918 4	3,678 6	3,761 9	3,744 9	3,619 0	3,767 9	3,841 5	F:1,835
Sarkık formu(Ss)	,0867 8	,2290 8	,2237 2	,2506 2	,3582 2	,3253 7	,2387 9	Sig: ,09 8
Dağınıkformu(Ort)	3,163 3	3,312 5	2,957 1	2,995 9	2,994 0	3,119 0	2,979 1	F:2,247
Dağınık formu(Ss)	,4138 6	,2855 5	,2529 7	,2310 9	,3157 3	,2926 6	,3027 3	Sig: ,04 3
Yuvarlakformu(Or t)	3,193 9	2,973 2	3,285 7	3,075 5	2,976 2	3,232 1	3,440 8	F:5,867
Yuvarlak formu(Ss)	,4179 5	,5532 0	,2857 1	,3030 2	,1885 7	,3781 2	,3376 5	Sig: ,00 0

Anova tablosu incelendiğinde, 'sig.' değerlerine bakıldığında sütun, dağınık ve yuvarlak formun $p < 0,05$ olduğu görülmüştür. Yani huzurevleri arasında sütun, dağınık ve yuvarlak form değerlendirmeleri anlamlı şekilde farklılaşmaktadır (Tablo 3). Sarkık form için farklılık olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Huzurevleri arasında farklılık, her bir huzurevindeki bireylerin değerlendirmelerine göre, en çok yuvarlak formda çıkmıştır (F: 5,867; $p < 0,05$). İkinci olarak sütun formunda çıkmıştır (F: 3,455; $p < 0,05$). Huzurevleri arasında belirlenen bu farkın kaynağını belirlemek için post-hoc test istatistiği yapılmıştır ve sonuçlar Ek -2,3,4,5'de sunulmuştur. Tablolara göre, hangi huzurevlerinin bitki formlarına ilişkin değerlendirmeleri arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılmıştır. Tukey HSD test sonuçları verilmiştir. Çoklu karşılaştırma tablosuna göre bitki formları bağımlı değişkeni ile ilgili ortalama farkları, anlamlılık düzeyleri Sig. kolonundaki değerlerden elde edilmiştir. Buna göre sarkık form dışındaki diğer formlar; sütun, dağınık ve yuvarlak formların değerlendirilmesinde huzurevlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ortalama farkların verildiği sütunda (*) imgelerinin olduğu huzurevleri arasında 0,05 düzeyinde farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan sarkık form açısından ise, Sig değerlerinin hepsi 0,05'ten büyük çıkmıştır. Yani huzurevlerinin sarkık formla ilgili değerlendirmeler huzurevlerinde farklılık göstermez (Tablo 6).

Tablo 6. Her bir huzurevinde bitkilerin formlarına ilişkin yapılan değerlendirmelerin ilişkin fark olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Karele r Topla mı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Sütun	Gruplar arası	1,701	6	,283	3,455 ,003
	Gruplar içi	10,093	123	,082	
	Toplam	11,794	129		
Sarkık	Gruplar arası	,726	6	,121	1,835 ,098

	Gruplar içi	8,106	123	,066		
	Toplam	8,831	129			
Dağınık	Gruplar arası	1,098	6	,183	2,247	,043
	Gruplar içi	10,015	123	,081		
	Toplam	11,112	129			
Yuvarlak	Gruplar arası	4,001	6	,667	8,867	,000
	Gruplar içi	13,979	123	,114		
	Toplam	17,980	129			

Ortalamalar arasındaki fark 0,05 önem düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7. Her bir huzurevinde bitkilerin formlarına yapılan değerlendirmelere ilişkin ortalama grupları

Tukey HSD	Sütun		Sarkık		Dağınık		Yuvarlak			
	Subset For Alpha=0.05		Tukey HSD	Subset For Alpha=0.05	Tukey HSD	Subset For Alpha=0.05		Tukey HSD	Subset For Alpha=0,05	
H	1	2	H	1	H	1	2	H	1	2
1	2,693		5	3,6190	3	2,957		4	2,9732	
5		3,053	2	3,6786	7	2,979	2,9791	3	2,9762	
7		3,104	4	3,7449	5	2,994	2,9940	1	3,0755	3,0755
3		3,142	3	3,7619	4	2,995	2,9959	6	3,1939	3,1939
4		3,175	6	3,7679	6	3,119	3,1190	7	3,2321	3,2321
2		3,232	7	3,8415	1	3,163	3,1633	5	3,2857	3,2857
6		3,232	1	3,9184	2		3,3125	2		3,4408
p	1,000	,704	p	,060	p	,540	,059	p	,239	,101

H: Huzurevi

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Çevresel tercihin belirlenmesinde ise kurgulanan model bağlamında huzurevi sakinlerine çevrelerinde hangi form özelliğine sahip bitkiler görmeyi istedikleri sorgulanmış ve aynı zamanda zihinsel süreçlerine bağlı olarak anlamlandırmaları istenmiştir. Bitki özellikleri; bitkilerin yapısal ve görsel yanlarıdır. Bunlar bitki form, bitki gövdesi, bitkinin yaprağı, çiçekleri, bitkinin ölçüsü ve dokusudur. Belirtilen bu özelliklerden dört form özelliğine ait fotoğraflar huzurevi sakinleri tarafından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, form özelliği açısından yaşlılar sütun, sarkık, dağınık ve yuvarlak bitki formlarından en çoktan en aza doğru sırasıyla, sarkık form, yuvarlak form, dağınık form ve son olarak sütun formu tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu bitki formlarını yaşlıların anlamlandırmalarına bakıldığında ise, sütun formlu bitkileri en çok sürekli sıfatıyla nitelemişlerdir. Sarkık formlu bitkileri çok ilginç, hareketli, sade, sürekli, düzenli, mutluluk veren, doğal, dinlendirici, algılanabilir, huzur verici, güzel, çekici, etkilenilen ve özgün olarak anlamlandırmışlardır. Dağınık formlu bitkileri, sadece doğal olarak anlamlandırmışlardır. Yuvarlak formlu bitkileri ise etkileyici, düzenli ve ilginç olarak anlamlandırmışlardır. Bitkilerin form özelliklerine ilişkin

tercihlerin her bir huzurevinde farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir. Sarkık formu bitkiler hariç sütun, dağınık ve yuvarlak formu bitkilerin tercihleri huzurevlerine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Huzurevleri arasındaki bu farklılık en çok yuvarlak formda çıkmıştır.

Summit ve Sommer tarafından (1999)'da bitkilerin formlarına ilişkin görsel değerleri ve tercih durumları tespit etmeye çalışmıştır. Buna göre, kolon ve konik formu bitkilerin diğerlerine göre görsel açıdan daha üstün özelliklere sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Diğer taraftan dağınık formu ağaçların ise görsel açıdan en düşük özelliklere sahip olduğunu ortaya koymaktadırlar. Bu çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kolon formu, piramit formu ve konik formu olan bitkilerin görsel gücünün fazla olduğu bu sebeple daha çok tercih edildiği, formu dağınık ve net olmayan bitkilerin en düşük görsel güce ve tercih düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir (Müderisoğlu ve Eroğlu, 2009).

Estapa (1999)'da yaşlıların açık yeşil alan tercihlerinde en önemli ilkelerin, doğallık ve kapalılık olduğu bulunmuştur. Peyzaj algısı, çevresel tercih ve çevresel psikoloji araştırmalarının oldukça geniş bir literatürünün çok az bir bölümü yaşlılarla ilgilidir. Var olanlarda 65 yaş ve üzeri yaş grubunu incelemektedir. Peyzaj tercih çalışmalarıyla ilgili yaşın etkisini sınavan, araştıran iki çalışma bulunmuştur. Bu çalışmaların sonucunda, yaşlıların tercihlerinin gençlerinkinden farklı olduğu tespit edilmiştir (Lyons 1983, Zube 1983). Birkaç araştırmacı, yaşlıların tercihleriyle ilgili yaptıkları araştırmalarda, hayat deneyimlerinin ileriki yıllarda tercihlerini etkilediğini bulunmuştur (Ulrich 1983. Kaplan and Kaplan 1989. Ronnberg 1998).

Huzurevi sakinlerinin bitkilere ilişkin tercihleri sonucunda ise, yaşlılar huzurevi bahçelerinde form açısından sarkık formu bitkileri daha çok beğendiklerini ve tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu özelliklere sahip bitkileri huzurevi bahçelerinde gördüklerinde çevresel tercihleri de artacaktır. Yaşlılarla yüz yüze gerçekleştirilen anketlerde tüm fotoğrafları ayrı ayrı çok beğendiklerini defalarca belirtmişlerdir. O halde huzurevi bahçelerinde, hangi özellikte bitki kullanılırsa kullanılsın huzurevi sakinlerinin çevresel tercihleri artacaktır (Tarakci Eren vd, 2018).

Huzurevi sakinlerinin bitkilerin form özelliklerini anlamlandırırken en çok kullandıkları ilk üç sıfat çifti düzensiz-düzenli, karmaşık-sade, bunaltıcı-huzur verici çıkmıştır. O halde, bitkilerin özellikleri açısından düzenli, sade ve huzur verici peyzajlar sunan bitkilendirmelerin olduğu huzurevi bahçeleri yaşlılar tarafından daha çok tercih edilecektir (Tarakci Eren, 2018).

KAYNAKLAR

- Aydemir S., 2004. Kentsel Açık Ve Yeşil Alanlar "Rekreasyon". Kentsel Alanların Planlanması Ve Tasarımı, 285-337.
- Beer, A. R., 1990. Environmental Planning For Site Development, E & Fn Spon, Londonbell,
- Burgess, J., Harrison, C. M., ve Limb, M. 1988. People, Parks And The Urban Green: A Study Of Popular Meanings And Values For Open Spaces İn The City. Urban Studies, 25(6), 455-473.
- Burgess, J., Harrison, C. M., & Filius, P. (1998). Environmental communication and the cultural politics of environmental citizenship. *Environment and planning A*, 30(8), 1445-1460.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-360.
- Coley, R. L., Kuo, F. E., ve Sullivan, W. C., 1997. Where Does Community Grow? The Social Context Created By Nature İn Urban Public Housing. *Environment And Behaviour*, 29(4): 468-494.
- Dick, R. E. ve Hendee J. C., 1986. Human Responses To Encounters With Wildlife İn Urban Parks. *Leisure Sciences*, 8(1): 63-77.

- Dunnet, N., ve Qasim, M., 1998. The Role And Value To Human Well-Being Of 'popular Gardens' İn Cities. In Plants And Human Well-Being. Proceedings Of A Conference Held At The University Of Reading (Pp. 31-39).
- Estepa, J., 1999. An Exploratory Adaptation Of Visitor Employed Photography (Doctoral Dissertation, The University Of Guelph).
- Gold, S. M., 1977. Social Benefits Of Trees İn Urban Environments. *International Journal Of Environmental Studies*, 10: 85-90.
- Harrison, C. M., & Burgess, J. (1987). Nature in the city-popular values for a living world. *Journal of Environmental Management*, 25, 347-362.
- Kaplan S., ve Kaplan R., 1989 The Experience Of Nature: A Psychological Perspective. Cup Archive.
- Kaplan, R., 1980. Citizen Participation İn The Design And Evaluation Of A Park. *Environment And Behavior*, 5: 145-162.
- Kaplan, R., 1992. The Psychological Benefits Of Nearby Nature. In: D. Relf (Ed), *The Role Of Horticulture İn Human Well-Being And Social Development*, Timber Press, Oregon, Pp. 125-133.
- Lyons. Elizabeth. 1983. D emographic Correlates Of Landscape Preference." *Environment And Behavior* 15, July: 487-51 1.
- M derrisođlu, H., ve Eroğlu, E. 2009. Bazı İbrelı Ağağların Kar Y k  Altında G rsel Algılanmasındaki Farklılıklar. *Turkish Journal Of Forestry*, 1, 136-146.
-  zg ner, H. 2004. Doğal Peyzajın İnsanların Psikolojik Ve Fiziksel Sağlığı  zerine Etkileri. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 5(2), 97-107.
- R nnberg, L. I. S. A. 1998. Quality Of Life İn Nursing-Home Residents: An İntervention Study Of The Effect Of Mental Stimulation Through An Audiovisual Programme. *Age And Ageing*, 27(3), 393-397.,
- Stoneham, J. A., Kendle, A. D., & Thoday, P. R. (1994). Horticultural therapy: Horticulture's contribution to the quality of life of disabled people. *Horticulture in Human life, Culture and Environment* 391, 65-76.
- Summit, J., ve Sommer, R. 1999. Further Studies Of Preferred Tree Shapes. *Environment And Behavior*, 31(4), 550-576.
- Tarakci Eren E., 2018. Huzurevi Bah elerindeki  evresel Memnuniyet Düzeylerinin Ve  evresel Tercihlerinin Belirlenmesi  zerine Bir Araştırma , Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Tarakci EREN, E. (2016). Landscape preferences of the elderly. *Environmental Sustainability and Landscape Management*, 616.
- Tarakci Eren, E., Düzenli, T., & Mustafa, Var. Huzurevi Sakinlerinin Huzurevi Bahçelerinden Duydukları  evresel Memnuniyet D zeyleri; Doğu Karadeniz B lgesi  rneđi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21(2), 305-326.
- Ulrich, R. S., Parsons, R., Ve Tassinari, L. G. 1992. Experimental Approaches To The Study Of People-Plant Relationships. *Journal Of Home & Consumer Horticulture*, 1(4), 347-372.
- Ulrich, R. S., ve Addoms, D. L. 1981. Psychological And Recreational Benefits Of A Residential Park. *Journal Of Leisure Research*, 13(1), 43.
- Ulrich, R., S., 1983. Aesthetic And Affective Response To Natural Environment. In Irwin Altman, Joachim F. Wohlwill, *Behavior And The Natural Environment*. Plenum Press, New York, 85-125 S.
- Zube, E. H., Pitt, D. G., ve Evans, G. W. 1983. A Lifespan Developmental Study Of Landscape Assessment. *Journal Of Environmental Psychology*, 3(2), 115-128.

EK-1

Huzurevi kodu	1	2	3	4	5	6	7	
Sütun form	Ortalama	2,6939	3,2321	3,1429	3,1755	3,0536	3,2321	3,1045
	Varyans	,090	,020	,037	,125	,065	,063	,081
	Ss	,29942	,14158	,19280	,35391	,25505	,25139	,28397
	Skewness	-,062	-,752	,352	,471	-,545	,397	,760
	Kurtosis	-	-1,159	-,776	,612	-,248	1,672	,634
		,1,688						
Sarkık form	Ortalama	3,9184	3,6786	3,76619	3,7449	3,6190	3,7679	3,8415
	Varyans	,008	,052	,050	,063	,128	,106	,057
	Ss	,08678	,22908	,22372	,25062	,35822	,32537	,23879
	Skewness	-,414	,087	-,142	,214	-,708	,097	-,179
	Kurtosis	-,1525	-1,453	-1,371	,810	,524	-,700	,256
Dağınık form	Ortalama	3,1633	3,3125	2,9571	2,9959	2,9940	3,1190	2,9791
	Varyans	,171	,082	,064	,053	,100	,086	,092
	Ss	,41386	,28555	,25297	,23109	,31573	,29266	,30273
	Skewness	,832	,437	,097	-,216	,286	,278	-,217
	Kurtosis	-,289	-,677	-1,416	,919	-,781	,272	-,868
Yuvarlak form	Ortalama	3,1939	2,9732	3,2857	3,0755	2,9762	3,2321	3,4408
	Varyans	,175	,306	,082	,092	,036	,143	,114
	Ss	,41795	,55320	,28571	,30302	,18857	,37812	,33765
	Skewness	,196	,065	,124	,061	,078	,282	-,444
	Kurtosis	,083	-1,518	,355	-,653	-1,009	,257	-,236

Ek-2

	H. kodu	H. kodu	Ortalama farkı (i-j)	Standart hata	Sig
TUKEY HSD , Sütun Form	1	2	-,53827*	,14826	,007
		3	-,44898*	,13112	,014
		4	-,48163*	,11861	,002
		5	-,35969	,13624	,123
		6	-,53827*	,13624	,002
		7	-,41065*	,11715	,011
	2	1	,53827*	,14826	,007
		3	,08929	,12541	,992
		4	,05663	,11226	,999
		5	,17857	,13075	,819
		6	,0000	,13075	1,000
		7	,12761	,11072	,910
	3	1	,44898*	,13112	,014
		2	-,08929	,12541	,992
		4	-,03265	,08840	1,000
		5	,08929	,11095	,984
		6	-,08929	,11095	,984
		7	,03833	,08644	,999
	4	1	*,48163	,11861	,002
		3	-,05663	,11226	,999
		4	,03625	,08840	1,000
		5	,12194	,09583	,863
		6	-,05663	,09583	,997
		7	,07098	,06592	,934
	5	1	,35969	,13624	,123
		2	-,17857	,13075	,819
		3	-,08929	,11095	,984
		4	-,12194	,09583	,863
	6	-,17857	,11695	,728	
	7	-,05096	,09402	,998	
6	1	*,53827	,13624	,002	
	2	,0000	,13075	1,000	
	3	,08929	,11095	,984	
	4	,05663	,09583	,997	
	5	,17857	,11695	,728	
	7	,12761	,09402	,823	
7	1	*,41065	,11715	,011	
	2	-,12761	,11072	,910	
	3	-,03833	,08644	,999	
	4	-,07098	,06592	,934	
	5	,05096	,09402	,998	
	6	-,12761	,09402	,823	

Ek-3

	H. kodu H. kodu	H. kodu H. kodu	Ortalama farkı (i-j) Ortalama farkı (i-j)	Standart hata Standart hata	Sig Sig
TUKEY HSD , Dağınık Form	1	2	,14933	,17588	,547
		3	,15646	,17716	,836
		4	,09617	,10629	,662
		5	,17337	,10629	,662
		6	,08033	,10629	,662
		7	,09633	,10629	,662
		1	,18929	,11717	,999
		2	,04433	,10629	,662
		3	,07666	,10629	,662
		4	,18417	,10629	,662
		5	,23980	,10629	,662
		6	,14922	,10629	,662
		7	,08333	,10629	,662
		1	,05536	,10629	,662
TUKEY HSD , Sarkık Form	3	7	-,16289	,09922	,656
		1	-,15646	,11751	,836
		2	,08333	,11239	,990
		4	,01701	,07922	1,000
		5	,14286	,09942	,781
		6	-,00595	,09942	1,000
		7	-,07956	,07746	,947
	4	1	-,17347	,10629	,662
		3	,06633	,10060	,994
		4	-,01701	,07922	1,000
		5	,12585	,08587	,765
		6	-,02296	,08587	1,000
		7	-,9657	,05908	,660
	5	1	-,29932	,122209	,187
		2	-,05952	,11717	,999
		3	-,14286	,09942	,781
		4	-,12585	,08587	,765
		6	-,14881	,10480	,790
		7	-,22242	,08426	,123
	6	1	-,15051	,12209	,880
		2	,08929	,11717	,988
		3	,00595	,09942	1,000
		4	,02296	,08587	1,000
		5	,14881	,10480	,790
		7	-,07361	,08426	,976
	7	1	-,07690	,10498	,990
		2	,16289	,09922	,656
		3	,07956	,07746	,947
	4	,09657	,05908	,660	
	5	,22242	,08426	,123	
	6	,07361	,08426	,976	

Ek-4

	6	,19345	,13024	,753
	7	,33341*	,11029	,047
3	1	-,20612	,13061	,696
	2	-,35536	,12492	,075
	4	-,03878	,08806	,999
	5	-,03690	,11051	,1000
	6	-,16190	,11051	,765
	7	-,02195	,08610	1,000
4	1	-,16735	,11814	,792
	3	-,31658	,11182	,077
	4	,03878	,08806	,999
	5	,00187	,09545	1,000
	6	-,12313	,09545	,855
	7	,01682	,06567	1,000
5	1	-,16922	,13571	,874
	2	-,31845	,13024	,189
	3	,03690	,11051	1,000
	4	-,00187	,09545	1,000
	6	-,12500	,11649	,935
	7	,01495	,09365	1,000
6	1	-,04422	,13571	1,000
	2	-,19345	,13024	,753
	3	,16190	,11051	,765
	4	,12313	,09545	855
	5	,12500	,11649	,935
	7	,13995	,09365	,748
7	1	-,18417	,11669	,696
	2	-,33341*	,11029	,047
	3	,02195	,08610	1,000
	4	-,01682	,06567	1,000
	5	-,01495	,09365	1,000
	6	-,13995	,09365	,748

Ek-5

H. kodu	H. kodu	Ortalama farkı (i-j)	Standart sapma	Sig	
TUKEY HSD , Yuvarlak Form	1	2	,22066	,17448	,867
		3	-,09184	,15431	,997
		4	,11837	,13958	,979
		5	,21769	,16033	,823
		6	-,03827	,16033	1,000
		7	-,24689	,13787	,557
	2	1	-,22066	,17448	,867
		3	-,31250	,14759	,349
		4	-,10230	,13211	,987
		5	-,00298	,15387	1,000
		6	-,25893	,15387	,629
		7	-,46755*	,13030	,008
	3	1	,09184	,15431	,997
		2	,31250	,14759	,349
		4	,21020	,10404	,407
		5	,30952	,13057	,220
		6	,05357	,13057	1,000
		7	-,15505	,10173	,730
	4	1	-,11837	,13958	,979
		3	,10230	,13211	,987
		4	-,21020	,10404	,407
	5	,09932	,11277	,975	
	6	-,15663	,11277	,807	
	7	-,36526*	,07758	,000	
5	1	-,21769	,16033	,823	
	2	,00298	,15387	1,000	
	3	-,30952	,13057	,220	
	4	-,09932	,11277	,975	
	6	-,25595	,13763	,511	
	7	-,46458	,11065	,001	
6	1	,03827	,16033	1,000	
	2	,25893	,15387	,629	
	3	-,05357	,13057	1,000	
	4	,15663	,11277	,807	
	5	,25595	,13763	,511	
	7	-,20862	,11065	,494	
7	1	,24689	,13787	,557	
	2	,46755*	,13030	,008	
	3	,15005	,10173	,730	
	4	,36526*	,07758	,000	
	5	,46458*	,11065	,001	
	6	,20862	,11065	,494	